

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМDOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-24-39](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-24-39)

УДК 004.005.336.6]:338.48:355"364"

JEL Classification: Z32; M31; O33; Z10

Тетяна Іванівна Ткаченко

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри туризму та менеджменту креативних індустрій
Державний торговельно-економічний університет (Київ, Україна)
E-mail: t.tkachenko@knute.edu.ua. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4179-5869>

Олена Михайлівна Чернега

доктор філософії за спеціальністю «Менеджмент»,
начальниця управління комерційно-інтеграційного розвитку проєктів
та керівниця цифрових проєктів у сферах віртуального туризму,
цифрової культури та цифрової спадщини
Комунальне підприємство «ГІОЦ» Київської міської державної адміністрації (Київ, Україна)
E-mail: chernehaelena@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4638-0398>

**ЦИФРОВА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ
ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ**

Анотація. У статті висвітлено наукові підходи щодо використання цифрових технологій та цифрових інструментів у сфері культурної спадщини задля її збереження, визначено роль продукту цифрової спадщини для розвитку туризму; систематизовано проблеми і переваги, пов'язані з використанням цифрових технологій для збереження нерухомої культурної спадщини як ресурсного потенціалу сфери туризму; вдосконалено понятійно-категорійний апарат у царині цифровізації спадщини: узагальнено наукові підходи до визначення поняття «цифрова спадщина», запропоновано визначення поняття «цифрова спадщина туристичної дестинації», розроблено модель архітекtonіки системи цифрової спадщини та визначено її основні складові; виокремлені специфічні функції цифрової спадщини та визначено їхню сутність у сфері туризму; визначено й конкретизовано специфічні ознаки класифікації системи цифрової спадщини як об'єкта управління; описано успішні кейси та проєкти управління окремими складовими системи цифрової спадщини туристичної дестинації; сформульовано напрями вдосконалення інституційного, зокрема, правового забезпечення управління системою цифрової спадщини.

Ключові слова: цифрова спадщина; heritage; система цифрової спадщини; репутаційний менеджмент туристичної дестинації; управління системою цифрової спадщини; архітекtonіка системи цифрової спадщини; функції управління цифровою спадщиною; віртуальний туризм; цифровий продукт; ресурсний потенціал туризму.

Рис.: 2. Табл.: 1. Бібл.: 33.

Постановка проблеми. У період глибоких трансформацій світового порядку та переосмислення цінностей, пов'язаних із збереженням навколишнього середовища, жодна галузь не залишилася осторонь впровадження новітніх технологій. Активізація імплементації інновацій сприяє виникненню нових напрямів креативної економіки, зокрема, віртуального туризму, цифрової культури, цифрової спадщини та інших сфер, що формуються на перетині базових видів культури й мистецтва з інформаційно-комунікаційними (цифровими) технологіями.

Використання цифрових технологій для репрезентації об'єктів туристичного показу та туристичних дестинацій набувають стрімкого розвитку. Застосування сучасних технологій, програмно-апаратних рішень і матеріальної бази позитивно впливає на розвиток сектору креативної економіки туристичної дестинації, внесок якого до формування економічних показників національних/регіональних економік є значним.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Процес управління збереженням культурної спадщини (з англ. – «heritage») в умовах глобальної цифровізації та надзвичайних ситуацій в Україні, пов'язаних з воєнною агресією РФ та фізичною втратою (повною чи частковою) культурних цінностей, потребує трансформації. Цей процес у сфері туризму та культури нині слід розглядати через призму інтеграції ресурсного і процесного підходів у системі управління на основі використання інформаційно-комунікаційного потенціалу. Унаслідок синергії цілеспрямованих управлінських дій та інформаційних технологій утворюється нова форма спадщини – «цифрова спадщина», що включає цифрові копії культурних об'єктів, архівні дані та мультимедійні ресурси.

Для України як туристичної дестинації цей напрям є особливо важливим з огляду на сучасні виклики та обставини. Цифрова культурна спадщина може стати одним із ключових ресурсів для покращення репутації країни як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання створення та зміцнення репутації з теоретичного та практичного погляду стало предметом багатьох публікацій та аналітичних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців і практиків. Науковці переважно розкривають це питання з огляду на загальні методологічні основи та розглядають процес управління репутацією на мікрорівні підприємств, організацій та корпорацій, висвітлюючи специфіку розробки репутаційних стратегій у різних бізнес-середовищах. Довідкова література, яку ми використовували для цього дослідження, включає роботи таких науковців, як С. Альшевська, Л. Батченко та Л. Гончар, О. Дерев'янка, О. Загурський, А. Остапенко, Голдберг, Н. Назарчук, Л. Сальникова, І. Сидорська, М. Шкробот, Ю. Ясінська, В. Н. Черепанова, Г. Доулінг, Ю. Ван та М. Швайгер.

Питання управління репутацією та її складовими на регіональному рівні в туристичній галузі, тобто управління репутацією туристичних дестинацій, періодично порушуються в роботах А. Мазаракі, А. Платової та С. Тарчої, Н. Морган, А. Прітчарда та Р. П. Рутледжа.

Новий етап у дослідженні репутаційного менеджменту зосереджений на глибшому функціональному вивченні ролі організацій з управління туристичними дестинаціями (DMO), зокрема, маркетингового та економічного аналізу, що проводиться з використанням інструментів інформаційних технологій та цифрових послуг. Найбільш глибокими дослідженнями у цій царині є праці науковців: Р. Я. Барана, М. Ю. Барної, М. В. Босовської, Ю. Б. Забалдіної, О. М. Туника, А. Роскладки та Н. Роскладки.

Слід зазначити, однак, що дослідженням вищезазначених науковців та експертів з цього питання бракує ґрунтовного змістовного аналізу управління репутацією та формування позитивного іміджу туристичних дестинацій із використанням цифрових технологій у сфері культурної спадщини як основної складової ресурсного потенціалу сектору туризму.

Мета статті. Мета цієї статі полягає у висвітленні впливу цифровізації об'єктів культурної спадщини на управління репутацією туристичної дестинації, формуванні моделі системи цифрової спадщини туристичної дестинації та характеристик її складових.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому та цифровому світі постійно з'являються нові сфери діяльності на перетині культури та технологій. Однією з таких сфер і нових наукових концепцій у дослідженні культурної спадщини є «цифрова спадщина» (англ. *digital heritage*). Для глибшого розуміння цієї концепції, важливо розглянути передусім сутність поняття культурна спадщина. За науковцями, культурна спадщина – це сукупність культурних цінностей, успадкованих сучасниками від попередніх поколінь.

Розрізняють матеріальну та нематеріальну культурну спадщину.

До матеріальної культурної спадщини належать:

- пам'ятки архітектури та монументального мистецтва й подібні до них пам'ятки археології та історії, а також пов'язані з ними природні об'єкти;
- найрізноманітніші визначні місця;
- рукописи, книги, архівні матеріали, всілякі предмети художні, історичні або археологічні значення, наукові колекції, які мають художнє, історичне, етнографічне чи наукове значення.

До нематеріальної культурно спадщини належать:

- традиції, звичаї, обряди, свята (святкування),
- традиційні ремесла,
- інші форми збереження та демонстрування досвіду, навичок і знань, що мають значення для окремих спільнот і передаються із покоління в покоління.

Культурна спадщина підлягає збереженню та охороні, повинна бути доступною для якомога більшого кола зацікавлених людей і всіляко популяризуватися [1]. Проте предметом дослідження в цій статті є цифрова спадщина, що потребує деталізованого опису.

Загальне поняття «цифрова спадщина» характеризує культурну спадщину в цифровій формі, що відноситься до галузей креативної індустрії та передбачає переведення з аналогової площини у цифрову, зокрема, створення електронних копій документів і артефактів/предметів. Тобто цифрова спадщина формується шляхом оцифрування об'єктів культурної спадщини.

Процеси оцифрування та представлення в цифровому середовищі об'єктів історико-культурної спадщини є важливим сегментом розвитку сучасної інфраструктури знань: освіти, науки, культури.

На думку спеціалістів ЮНЕСКО, «цифрова спадщина» з часом стає все більш важливою та поширеною. Люди, організації та спільноти дедалі частіше використовують цифрові технології, щоб документувати та виражати те, що вони цінують і що хочуть передати майбутнім поколінням. З'явилися нові форми вираження та спілкування, яких раніше не було. Інтернет та штучний інтелект є одним із яскравих прикладів цього явища. Це зафіксовано у відповідному нормативному документі – «Хартія збереження цифрової спадщини», у якому ЮНЕСКО визначає цифрову спадщину як «культурні, освітні, наукові та адміністративні ресурси, а також технічну, юридичну, медичну та інші види інформації, створені в цифровому вигляді або перетворені в цифрову форму з існуючих аналогових ресурсів [2].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

З погляду Генерального директорату Європейської комісії, «цифрові технології надають нові можливості для збереження культурного контенту та роблять культурну спадщину більш доступною для всіх аудиторій. Музеї та культурні організації, які використовують технології, можуть запропонувати відвідувачам інноваційний досвід, а також дозволити публіці віддалено отримувати доступ до виставок і переглядати матеріали, яких немає на виставці» [3].

Вищезазначені міжнародні та європейські організації опікуються напрямком збереження культурної спадщини світового значення, розробляючи такі нормативно-правові документи, як стратегії, програми, методичні рекомендації та стандарти щодо оцифрування, об'єднують учасників-стейкхолдерів, створюють фонди для допомоги щодо оцифрування важливих об'єктів та фінансування проєктів на міжнародному рівні.

Закордонні та вітчизняні науковці роблять значний внесок у теоретичний базис дослідження питань щодо цифрової спадщини. Зокрема, вчені Yehuda Kalay, Thomas Kvan, Janice Affleck у своїй праці «New Heritage: New Media and Cultural Heritage» переконані, що «цифрова спадщина» також включає використання цифрових медіа для розуміння та збереження культурної чи природної спадщини [4]. Американська науковиця А. Sullivan порушує питання «правової сфери дії та охоплення цифрової власності та нових медіа у сфері мистецтва. Закон про культурну спадщину має вирішальне значення для блага творців, споживачів, культур та суспільства загалом [5].

Питання визначення сутності поняття «цифрова спадщина» потребує уніфікації у науковому полі. Можна виокремити наступні вектори, за якими розглядається поняття в роботах різних учених: «процес оцифрування», «диджиталізація культури», «культурна спадщина», «цифрові технології в культурі», «оцифрування культурної спадщини» та ін. [6; 7; 8; 9]. У деяких джерелах організацій, що є дотичними або дочірніми до Європейського Союзу, трапляється поняття «цифрова спадщина». Наприклад, це визначення представлене на платформі ReHERIT у Білій книзі «Культурна спадщина та цифрові технології», у якій поняття «цифрова спадщина» представлено як «спосіб збереження об'єктів культурної спадщини за допомогою цифрових технологій» [10].

Варто зауважити, що Верховною Радою та урядом України прийнято низку нормативно-правових документів, направлених на збереження національних культурних цінностей, які є спадщиною, засобами цифрової культури. Так, українською державою імплементовано Закони «Про культуру», де надане визначення «національне культурне надбання» – сукупність унікальних культурних цінностей, об'єктів культурної спадщини, що мають виняткове історичне значення для формування культурного простору України», та «Про охорону культурної спадщини»; прийнято Постанову ВРУ «Про посилення охоронних заходів щодо збереження культурних цінностей» [11; 12; 13]. Розпорядженнями КМУ затверджено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр., а також план заходів щодо її реалізації» [14]; Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 року [15], у якій окреслено стратегічні цілі, принципи, напрями та завдання державної політики для стимулювання цифрової трансформації в усіх сферах діяльності, Стратегії розвитку культури в Україні на період до

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках [16], Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках [17].

У сучасних реаліях нормативно-правова база України щодо збереження спадщини постійно змінюється. Так, ухвалено Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу», основні положення якого можна розглядати як ті, що направлені на збереження нематеріальної культурної спадщини. Проте слід зазначити, що нормативно-законодавча база саме про «цифрову спадщину» відсутня. Це підтверджено позицією науковців щодо розвитку векторів креативної економіки, до яких, зокрема, вони відносять цифрову спадщину. Однак це теж досить опосередковано зафіксовано в законі й «не визначено уніфікований перелік креативних індустрій» [18; 19], що досить непрагматично, враховуючи, що і віртуальний туризм і цифрова спадщина – це складові національної економіки. Нині в законодавстві України роздрібнено вказані «нові медіа та інформаційно-комунікаційні технології: програмне забезпечення, відеоігри, цифрові технології в мистецтві (3D-друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо)», які є складовими поняття «цифрова спадщина» [18].

Враховуючи вищезазначене, виникає потреба у формуванні уніфікованого визначення поняття «цифрова спадщина туристичної дестинації». Пропонуємо таке визначення поняття: «цифрова спадщина туристичної дестинації – це трансформаційно-цифровий процес, інтегрований в туристичну та культурну сфери з матеріальними й нематеріальними ресурсами (спадщина або надбання) та синтезований на рівні туристичної дестинації застосуванням комплексу цифрових технологій та інструментів, результатом якого є отримання цифрового туристично-культурного продукту задля збереження культурної спадщини території у цифровій формі та позиціонування туристичної дестинації у культурній дипломатії, брендингу території, покращення репутації дестинації».

Під час соціально-політичних конфліктів, зокрема, російсько-української війни, важливість розвитку напрямку цифровізації культурної спадщини особливо зростає, виконуючи функції розвитку державності, виховання і підтримки патріотичності.

Управління системою цифрової спадщини туристичної дестинації – проектування, просування, організації функціонування тощо – та вивчення впливу системи на репутацію туристичної дестинації потребує розроблення і постійного вдосконалення методології цього процесу, формування інституційного середовища [20]. Дієвість управління пов'язана з визначенням чіткого фокуса впливу об'єкта на суб'єкт. У цьому сенсі пропонуємо деякі аспекти класифікації системи цифрової спадщини.

За напрямками впливу на базові компоненти системи цифрової спадщини:

- соціокультурна й екологічна підсистеми (об'єкти оцифрування спадщини);
- технологічна підсистема (технологічні методи та продукти цифровізації);
- організаційно-правова підсистема (облік, ведення реєстрів, нормативно-правове забезпечення, координація діяльності інституцій тощо).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

За масштабністю / рівнем управління система цифрової спадщини може бути: мета- (метавсесвіт), мега- (світового), макро- (національний) рівень), мезо- (регіональний), локального та мікрорівня.

За часовим горизонтом (терміном) дії система цифрової спадщини може бути: довготривалою (бази даних, репозитарії) та короткотривалою (інтерактивні платформи).

За алгоритмом обґрунтування рішень щодо проекту системи цифрової спадщини в процесі управління:

- збір даних із залученням стейкхолдерів для збору інформації та визначення пріоритетності компоненти системи;
- залученням аудиторії до розвитку цифрової спадщини,
- забезпечення захисту цифрової спадщини,
- визначення і застосування креативних підходів та інструментів щодо дослідження системи цифрової спадщини (гейміфікація, соціальні мережі тощо);
- управління цифровими даними про культурну спадщину в певній туристичній дестинації;
- забезпечення принципів сталості туристичної дестинації за умов системи цифрової спадщини території.

Архітектуру системи цифрової спадщини туристичної дестинації представлено на рис. 1.

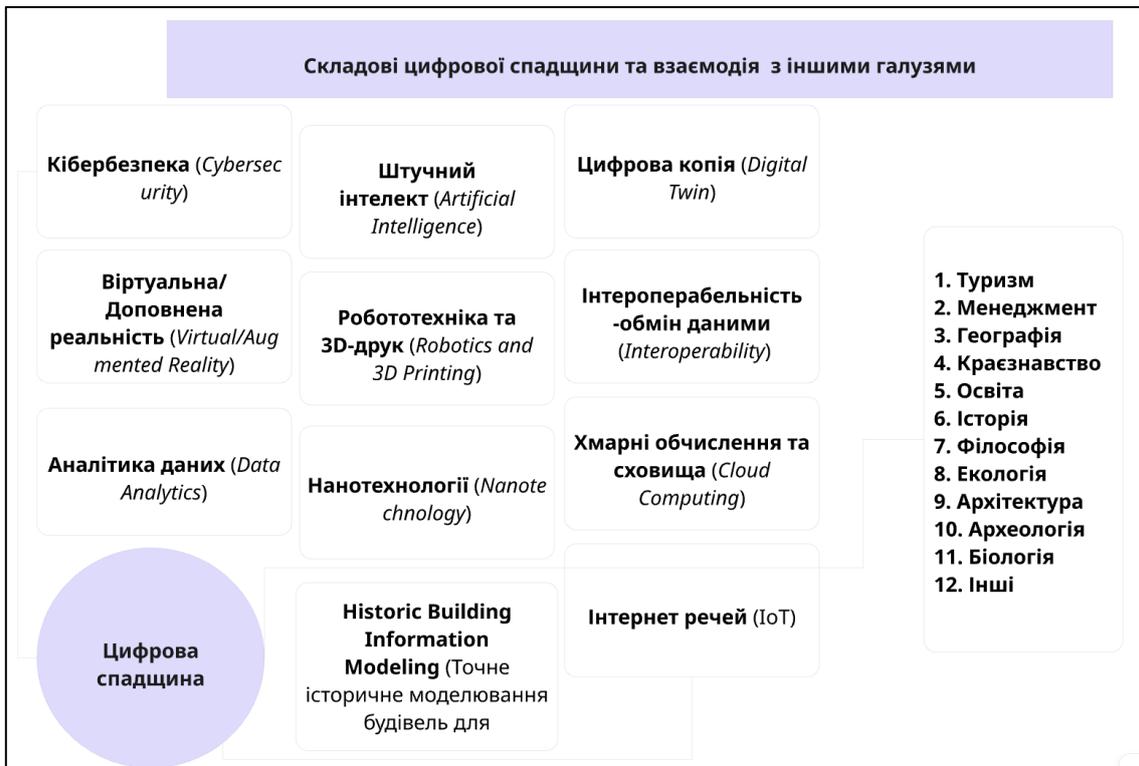


Рис. 1. Архітектура системи цифрової спадщини туристичної дестинації
Джерело: розроблено авторами.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Як видно з рис. 1, основними елементами системи цифрової спадщини, узагальненими нами, є цифрові технології та інструменти, зокрема: штучний інтелект, хмарні сховища, кібербезпека, віртуальна/доповнена реальність Інтернет речей тощо, які взаємодіють з іншими галузями діяльності.

Система цифрової спадщини як об'єкт дослідження має міждисциплінарний характер та об'єднує предметну частину різних суміжних наук. На їх базі формується процес оцифрування. Так, наприклад, для оцифрування історичних пам'яток необхідні знання з історії, філософії, археології, туристичної сервісології, краєзнавства та ін. Залежно від об'єкта культурної спадщини до оцифрування долучаються експерти різних галузей наук.

Світова практика, включно Україну, накопичила успішні кейси використання цифровізації для презентації та просування окремих видів культурної спадщини різномасштабних туристичних дестинацій (табл. 1).

Таблиця 1

Кейси з управління окремими елементами системи цифрової спадщини туристичних дестинацій різних масштабів

Цифрова форма	Власник цифрового продукту	Мета	Посилання
1	2	3	4
Еуреана – європейська цифрова бібліотека	Проект, ініційований Європейською Комісією, власник Europeana Foundation	Забезпечення відкритого доступу до оцифрованого контенту всієї Європи, а саме книги, картини, фільми, музейні предмети та архівні записи	https://www.europeana.eu/en
Реєстр музейного фонду – інформаційно-комунікаційна система	Міністерство культури та стратегічних комунікацій України	Забезпечення збирання, зберігання, накопичення, захисту, обліку, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації про музейні предмети, музейні колекції, що є державною власністю та належать до державної частини Музейного фонду України	https://museum.mcsc.gov.ua/
База даних Index Translationum	ЮНЕСКО	Доступ до перекладів книг з 1932 р.	https://www.unesco.org/xtrans/bsform.aspx
Віртуальна база спадщини Google	Google	Віртуальна база світової культурної спадщини	https://artsandculture.google.com/
Global Digital Heritage (GDH)	Некомерційна приватна дослідницька та освітня організація	Демократизація науки – всі дані доступні для всього світу на підтримку культурної спадщини, управління спадщиною, освіти, публічного доступу наукових досліджень та для розвитку цифрових гуманітарних наук	https://globaldigitalheritage.org/
Лабораторія моніторингу української спадщини hemo	Громадська організація	Документування руйнувань культурної спадщини України	https://www.heritage.in.ua/

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ*Закінчення таблиці 1*

1	2	3	4
Skeiron	Приватна організація	Збереження та популяризація культурної спадщини України за допомогою цифрових технологій та глибоких досліджень. Головна мета - доступність цінних об'єктів культурної спадщини кожному, збереження їх для майбутніх поколінь і сприяння поширенню знань про багату культурну спадщину України	https://skeiron.com.ua/ua
CityFace	CityFace мережа, ініційована викладачами Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та підтримана Канадським інститутом українських студій	Міждисциплінарне дослідження міст Сходу та Півдня України	https://cityface.org.ua/
Бібліотечна цифрова платформа «ResearchUA»	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського	Створено унікального універсального фонду - «Фонд рукописів, стародруків, рідкісних видань, історичних колекцій, архівний фонд та депозитарій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», який віднесено до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання.	http://research.nbuv.gov.ua/heritage

Джерело: узагальнено авторами на основі [21-28].

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського активно розвиває новий напрям наукових досліджень – *цифрову гуманітаристику*: переведення в цифровий формат культурної спадщини й формування спеціальних баз даних; створення цифрових колекцій і архівів; формуванням та джерелознавчий аналіз корпусів текстів; підготовка електронних мультимедійних наукових видань; візуалізація, статистичний та бібліометричний аналіз даних; створення баз даних і знань, електронних довідників.

Слід зазначити, що перелік організацій у світі й в Україні, які займаються оцифруванням об'єктів спадщини на різних рівнях управління, не є вичерпним. При чому в Україні цей напрямок активного розвитку набув саме під час війни. Формування і розвиток системи цифрової спадщини зумовив формування функцій цифрової спадщини, до яких належить фіксація, збереження, відтворення та промоція об'єктів культурної спадщини, а також наповнення функцій новими сенсами (рис. 2).

Функції цифрової спадщини як окремого вектору в системі цифровізації під впливом сучасних зовнішніх факторів набувають нових сенсів. Зокрема, для України, як туристичної дестинації, російсько-українська війна зумовила формування нових функцій – зміцнення патріотизму, усвідомлення національної ідентичності, активізувало функцію подальшого розвитку державності. Для світу – загальний процес глобалізації та зміни свідомості та підходів до цінностей та ресурсів. Для України нові сенси відіграють ключову роль у формуванні концептуальних досліджень щодо формування цифрового туристично-культурного продукту.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ



Рис. 2. Функції та нові сенси розвитку системи цифрової спадщини туристичної дестинації

Джерело: розроблено авторами.

Цифрові технології: віртуальна та доповнена реальність, змішана реальність та інші методи, що допомагають створювати цифровий продукт та візуалізувати його, є одним із ключових способів для залучення туристів та інвесторів на український туристичний ринок.

Цифрова спадщина відіграє значну роль у промоції та культурній дипломатії туристичної дестинації. За даними Європейського Союзу в постковідний період:

- 40 % усіх туристів Європейського Союзу обирають туристичну дестинацію через її культуру та пам'ятки культурної спадщини;
- 62 % європейців здійснюють щонайменше одну поїздку на відпочинок щороку, і більшість із них залишаються в Європі;
- 190 млрд євро витрачається на туризм протягом літнього сезону;
- 10 % ВВП ЄС надходить від туризму [3].

Це свідчить про те, що напрямок цифровізації – формування системи цифрової спадщини – важливий для багатьох галузей та є певним інструментом для культурної дипломатії і промоції туристичної дестинації, а отже, і інструментом для покращення репутації та впізнаваності дестинації.

Сучасна Україна є тому прикладом. Під час війни Україна як туристична дестинація змогла за рахунок розвитку цифровізації всіх сфер та, зокрема, спадщини, покращити репутацію у світі. Розглянемо одні з найбільших впливових заходів, проведених за роки війни.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1. У галереї «Гранд Пале» у Парижі 20 лютого 2023 р. відбулася імерсивна виставка «Україна: рік стійкості, культура опору». Виставка складалася із двох частин – творчості українських майстрів, а також відеоматеріалу про нинішню війну в Україні. Серед представлених полотен були картини Тараса Шевченка та Марії Примаченко [29].

2. У ста музеях світу, розташованих у більше ніж 50 країнах світу, представлено аудіогіди українською мовою. Серед них у Європі представлено у Франції, Німеччині, Великій Британії, Італії, Польщі, Іспанії, Австрії, Нідерландах та інших; в Америці представлено у США, Бразилії, Перу; в Азії та Океанії – у Туреччині, Японії, Казахстані, Австралії; в Африці – в Кенії, Руанді та на Близькому Сході – у Катарі та Ізраїлі [30].

3. На міжнародному фестивалі Greenwich+Docklands на стінах Старого Королівського військово-морського коледжу в Гринвічі відбулася презентація інсталяції-проекції анімованих мозаїк 1960–1970-х рр. – «Discover Ukraine: Bit by Bit». Щорічно фестиваль збирає понад 80 000 відвідувачів (2023 р.) [31].

4. Виставка «Імерсивний світ Тараса Шевченка» про шедеври Тараса Шевченка, які перебувають під загрозою знищення від військової агресії показали вперше в м. Мюнхен у межах Мюнхенської безпекової конференції. За словами авторів, це єдина виставка у світі, де можна було побачити твори генія Шевченка в емоційній інтерпретації (2024 р.) [32].

Наведені приклади свідчать про розвиток не тільки технологій та їх використання, але і про значний розвиток напрямку цифрової спадщини й, відповідно, формування позитивної репутації – становлення розуміння про Україну, про надбання, про цілісність держави, історичність та підвищення репутації туристичної дестинації за рахунок ресурсності.

Не менш важливі проекти, які реалізуються в межах країни під час війни за підтримки Українського культурного фонду, при співфінансуванні міжнародними фондами та організаціями, приватними компаніями. Яскравими прикладами є заходи на такі теми:

- музична спадщина українського композитора В. Кирейка з архівних матеріалів, нотних матеріалів, відео-, фото, яку можна завантажити й далі виконувати;
- втрачене надбання та оцифрування артефактів з окупованих територій, що виконується різними спеціалістами із залученням різних технологій та методологій, зокрема: віртуальні тури, фотограмметрія, створення баз знань, блокчейн-реєстрів як новий інструмент і метавсесвітів та ін.;
- оцифрування нематеріальної культурної спадщини, яку активно використовують для культурної дипломатії;
- архів війни України, який формує базу відео- та аудіозаписів про події з початку повномасштабної війни, контент, що створюють українці.

Вищевикладене – це більша частина переліку тих проектів та продуктів, отриманих від цифрового контенту у напрямку цифрової спадщини, реалізованих під час війни в Україні. На жаль, нині відсутня статистика кількості таких продуктів та їхньої результативності (залучення аудиторії, доходи та прибутки від продажу квитків на онлайн-виставки). У результаті такої систематичної роботи щодо розвитку цифрової спадщини та загалом цифровізації репутація туристичної дестинації та

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

впізнаваність на світовій арені зростає. Про це свідчать дані одного з впливових рейтингів – Глобального індексу м'якої сили (Global Soft Power Index), який охоплює такі показники, як бізнес і торгівля, медіа та комунікації, культура та спадщина, освіта та наука, міжнародні відносини та врядування. Рейтинг щороку складає консалтингова агенція Brand Finance разом з українським партнером – Українським інститутом. У 2023 р. з початком війни та активізацією розвитку напрямку цифрової спадщини, Україна посіла 37-ме місце зі 121 країни, продемонструвавши значне зростання, та увійшла до 20 найвпливовіших країн світу [33].

Важливим аспектом в управлінні цифровою спадщиною є правовий захист. При масштабному охопленні сфер і об'єктів спадщини, залученні багатьох спеціалістів технічного складу і фахівців, стейкхолдерів та інвесторів виникає питання прав на авторство, правомірного використання при реалізації, збереження інтелектуальної складової спадщини. Основними проблемами, що виникають на шляху правового забезпечення управління системою цифрової спадщини, є:

- оцифровані копії культурних об'єктів («цифрові замітники», «digital surrogates») мають набувати авторських прав згідно з законодавством (в Україні – це Закон «Про авторське право та суміжні права»);
- перешкоди для створення масштабних цифрових культурних ресурсів, пов'язані з авторським правом та різними формами власності, що мають регулюватися на рівні держави (в Україні Законом «Про державно-приватне партнерство»);
- методи збереження цифрових об'єктів, безпекові перепони щодо технологічних питань – наявність дата-центрів у межах країни, надійність хмарних сховищ та ін.

У світовій практиці питання захисту прав цифрової спадщини зазначено в «Хартії про збереження цифрової спадщини» (2003 р.), де головними завданнями визначено:

- збереження цифрової спадщини (digital preservation);
- надійне зберігання великих обсягів цифрових даних;
- забезпечення доступності до цифрової спадщини.

Україні належить імплементувати основні положення Хартії у розвиток законодавчого забезпечення управління системою цифрової спадщини.

Висновки та пропозиції. Отже, на сучасному етапі цифрова спадщина як об'єкт наукового дослідження має двоєдину природу. По-перше, цифрову спадщину слід розглядати як продукт особливого роду – об'єкти спадщини, трансформовані у цифрову форму за допомогою цифрових технологій та цифрових інструментів, тобто цифрова спадщина є продуктом нової форми культурної спадщини. По-друге, цифрова спадщина в новій формі стає складовою ресурсного потенціалу сфери туризму й потребує цілеспрямованого та ефективного управління.

Встановлено, що цифрова спадщина як об'єкт вивчення має міждисциплінарний характер, у зв'язку з чим формується система цифрової спадщини, що характеризується багатовекторним взаємозв'язком і взаємозалежністю з іншими науками та знаннями задля забезпечення інформативної достовірності та доступності цифрових продуктів щодо спадщини.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Розроблення моделі архітекtonіки системи цифрової спадщини дозволило виокремити основні компоненти системи – віртуальна, доповнена та змішана реальності, цифрові технології, зокрема, ШІ, робототехніка, захист даних тощо.

У науковому полі визначення поняття «цифрова спадщина туристичної дестинації» не є сталим. У зв'язку з цим запропоновано авторське трактування цього поняття з акцентами на масштабуванні процесу управління цифровою спадщиною, а також на результативності маркетингового функціоналу впливу на формування позитивної репутації туристичної дестинації.

Управління системою цифрової спадщини туристичної дестинації потребує застосування специфічних методичних підходів керування цим процесом на різних ієрархічних рівнях, конструювання та формування відповідного інституційного середовища.

Аналіз результативності низки міжнародних і українських практичних кейсів розвитку цифрової спадщини засвідчив її впливову роль у контексті культурної дипломатії, дієвої промоції туристичних дестинацій та ефективного управління їх репутацією. Згідно з даними Європейського Союзу, у постковідний період 40 % туристів обирають напрямок подорожі, орієнтуючись на культурні об'єкти та пам'ятки спадщини.

Особливої актуальності питання формування, розвитку й ефективного управління системою цифрової спадщини набувають в умовах російсько-української війни. Цифрова спадщина та її розвиток стає засобом підтримки та відновлення туризму в громадах. Цифрові продукти, створені в процесі оцифрування матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, набувають нових змістів і тенденцій реалізації, потребують вдосконалення нормативно-правового забезпечення, адаптованого до міжнародних документів, зокрема «Хартії про збереження цифрової спадщини».

Розвиток напряму цифрової спадщини у креативній економіці має прямий вплив на формування та зміцнення репутації туристичної дестинації.

Список використаних джерел

1. Кот С. І. Культурна спадщина [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. Т. 5 : Кон – Кю / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наук. думка, 2008. – 568 с. : іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina.
2. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage>.
3. Офіційний вебсайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/european-digital-heritage>.
4. New heritage: new media and cultural heritage / Y. Kalay, T. Kvan, J. Affleck (eds.). – London : Routledge, 2007. – Режим доступу: <https://www.routledge.com/New-Heritage-New-Media-and-Cultural-Heritage/Affleck-Kalay-Kvan/p/book/9780415773553>.
5. Sullivan A. M. Cultural heritage & new media: a future for the past / A. M. Sullivan // John Marshall Review of Intellectual Property Law. – 2016. – Vol. 15. – P. 604–629. – Режим доступу: <https://repository.jmls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1392&context=ripl>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6. Баркова О. Європейський та український досвід використання цифрових технологій у сфері культури / О. Баркова, І. Кульчицький // Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. – 2019. – Т. 2, № 2. – С. 193–223.

7. Офіційна вебсторінка Europeana [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europeana>.

8. Європейська цифрова бібліотека Europeana [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.europeana.eu/en>.

9. Міністерство культури України. Портал «Музейний фонд України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://museum.mcsc.gov.ua/>.

10. Google Arts & Culture [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://artsandculture.google.com/>.

11. Лабораторія моніторингу української спадщини «НМО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.in.ua/>.

12. Платформа SKEIRON. #SaveUkrainianHeritage [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://skeiron.com.ua/ua>.

13. CityFace. Дослідницька ініціатива [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cityface.org.ua/>.

14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Платформа «ResearchUA» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://research.nbuv.gov.ua/heritage>.

15. Україна: рік незламності, культура супротиву. Серія іммерсивних виставок [Електронний ресурс] // Офіційний сайт МЗС Франції. – Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/news/ukrayina-rik-nezlamnosti-kultura-suprotivu-seriya-immersivnih-vistavok>.

16. Українські аудіогіди в музеях світу [Електронний ресурс] // Офіційний сайт МЗС Перу. – Режим доступу: <https://peru.mfa.gov.ua/kultura-ta-osvita/ukrayinski-audiogidi-v-muzeyah-svitu>.

17. Discover Ukraine. Bits Destroyed: A digital exhibition of Ukrainian monumental mosaics [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://www.youtube.com/watch?v=3quO5iELUN0>.

18. Іммерсивні виставки «Україна: земля хоробрих» та «Іммерсивний світ Тараса Шевченка» [Електронний ресурс] // Міжнародний фонд «Відродження». – Режим доступу: <https://www.irf.ua/imersyvni-vystavky-ukrayina-zemlya-horobryh-ta-imersyvnyj-svit-tarasa-shevchenka/>.

19. Український інститут. Global Soft Power Index 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ui.org.ua/sectors/projects/ukraine-global-soft-power-index/>.

References

1. Kot, S. I. (2008). *Kulturna spadshchyna* [Cultural heritage]. In Smolii, V. A. (Ed.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (Vol. 5). Naukova dumka. http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina.

2. UNESCO. (n.d.). *Charter on the preservation of digital heritage*. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage>.

3. European Commission. (n.d.). *Cultural heritage in EU policies*. <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/european-digital-heritage>.

4. Kalay, Y., Kvan, T., & Affleck, J. (Eds.). (2007). *New heritage: New media and cultural heritage*. Routledge. <https://www.routledge.com/New-Heritage-New-Media-and-Cultural-Heritage/Affleck-Kalay-Kvan/p/book/9780415773553>.

5. Sullivan, A. M. (2016). Cultural heritage & new media: A future for the past. *John Marshall Review of Intellectual Property Law*, 15, 604–629. <https://repository.jmls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1392&context=ripl>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6. Barkova, O., & Kulchytskyi, I. (2019). Yevropeyskyi ta ukraïnskyi dosvid vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u sferi kultury [European and Ukrainian experience in using digital technologies in the field of culture]. *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnolohii v sotsiokulturnii sferi – Digital platform: information technologies in the socio-cultural sphere*, 2(2), 193–223.
7. Kovalchuk, A. O. (2019). Otsyfrovuvannia muzeinykh fondiv dlia vnutrishnoho vykorystannia: orhanizatsiino-pravovi aspekty [Digitization of museum collections for internal use: Organizational and legal aspects]. National Museum of the History of Kyiv.
8. Rybachok, O. M. (2018). Mizhnarodni tsyfrovi resursy dokumentalnoi spadshchyny arkhiviv, bibliotek, muzeiv [International digital resources of documentary heritage of archives, libraries, and museums] [Doctoral dissertation; Vernadsky National Library of Ukraine]. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6097>.
9. Cherniha, O. M. (2023). Virtualizovanyi turyzm: pobudova metaverse yak innovatsiinoho virtualizovanoho turystychnoho produktu [Virtualized tourism: Building the metaverse as an innovative virtual tourism product]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo: trendy rozvytku – Management and Entrepreneurship: Development Trends*, 24, 26–36. <https://management-journal.org.ua/index.php/journal/article/view/440/225>.
10. Kulturna spadshchyna ta tsyfrovi tekhnolohii [Cultural heritage and digital technologies]. (2021). <https://reherit.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/Bila-knyga-3-Kulturna-spadshchyna-ta-tyfrovii-tehnologii-.pdf>.
11. Pro kulturu [On culture], Law No. 2778-VI (2010). <https://ips.ligazakon.net/document/T102778>.
12. Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny [On protection of cultural heritage], Law No. 1805-III (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.
13. Pro posylennia okhoronnykh zakhodiv shchodo zberezhennia kulturnykh tsinnosti [On strengthening protective measures for cultural values], Resolution No. 384-V (2006). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-V#Text>.
14. Kontseptsiiia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky [Concept of digital economy and society development of Ukraine for 2018–2020], Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No. 67-r (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>.
15. Stratehiia tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy do 2030 roku [Strategy for digital development of innovation activity of Ukraine until 2030], Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No. 526-r (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
16. Stratehiia rozvytku kultury v Ukraini do 2030 roku [Strategy for cultural development of Ukraine until 2030], Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No. 293-r (2025). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>.
17. *Stratehiia zakhystu dokumentalnoi spadshchyny do 2027 roku* [Strategy for protection of documentary heritage until 2027], Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1349-r (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text>.
18. Vydy ekonomichnoi diialnosti, shcho nalezhat do kreatyvnykh industrii [Types of economic activities related to creative industries], Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No. 265 (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80>.
19. Doroshenko, D. (2023). Problemni pytannia pravovoho rehuliuвання kreatyvnykh industrii v Ukraini [Problematic issues of legal regulation of creative industries in Ukraine]. In *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 46–50).
20. Chernegha, O., Tkachenko, T., Hladkyi, O., Bilyk, V., & Lositska, T. (2022). Digitalization as a reputation management tool for tourist destination. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1(42), 371–383. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3649/3490>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

21. European Commission. (n.d.). *Europeana policy overview*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europeana>.
22. Europeana. (n.d.). *European digital library*. <https://www.europeana.eu/en>.
23. Ministry of Culture of Ukraine. (n.d.). *Museum Fund of Ukraine portal*. <https://museum.mcsc.gov.ua/>.
24. Google. (n.d.). *Google Arts & Culture*. <https://artsandculture.google.com/>.
25. HEMO Heritage Monitoring Laboratory. (n.d.). <https://www.heritage.in.ua/>.
26. SKEIRON Platform. (n.d.). *#SaveUkrainianHeritage*. <https://skeiron.com.ua/ua>.
27. CityFace Research Initiative. (n.d.). <https://cityface.org.ua/>.
28. Vernadsky National Library of Ukraine. (n.d.). *ResearchUA digital platform*. <http://research.nbuv.gov.ua/heritage>.
29. Ministry for Europe and Foreign Affairs of France. (n.d.). *Ukraine: A year of resilience and culture of resistance*. <https://france.mfa.gov.ua/news/ukrayina-rik-nezlamnosti-kultura-suprotivu-seriya-immersivnih-vistavok>.
30. Ministry of Foreign Affairs of Peru. (n.d.). *Ukrainian audio guides in museums around the world*. <https://peru.mfa.gov.ua/kultura-ta-osvita/ukrayinski-audiogidi-v-muzeyah-svitu>.
31. Discover Ukraine. (n.d.). *Bits destroyed: A digital exhibition of Ukrainian monumental mosaics*. <https://www.youtube.com/watch?v=3quO5iELUN0>.
32. International Renaissance Foundation. (n.d.). *Immersive exhibitions "Ukraine: Land of the Brave" and "Immersive world of Taras Shevchenko"*. <https://www.irf.ua/imersyvni-vystavky-ukrayina-zemlya-horobryh-ta-imersyvnyj-svit-tarasa-shevchenka/>.
33. Ukrainian Institute. (2023). *Global Soft Power Index 2023*. <https://ui.org.ua/sectors/projects/ukraine-global-soft-power-index/>.

Отримано 25.10.2025

UDC 004:005.336.6]:338.48:355"364"

JEL Classification: Z32; M31; O33; Z10

Tetiana Tkachenko

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Tourism and Management of Creative Industries
State University of Trade and Economics (Kyiv, Ukraine)E-mail: t.tkachenko@knute.edu.ua. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4179-5869>**Olena Chernega**

Doctor of Philosophy in Management,

Head of the Department of Commercial and Integration Development of Projects and Head
of Digital Projects in the Fields of Virtual Tourism, Digital Culture and Digital Heritage
Communal Enterprise "GIOС" of the Kyiv City State Administration (Kyiv, Ukraine)E-mail: chernehaelena@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4638-0398>**DIGITAL CULTURAL HERITAGE IN THE TOURIST DESTINATION
REPUTATION MANAGEMENT SYSTEM**

Abstract. The article highlights scientific approaches to the use of digital technologies and digital tools in the field of cultural heritage for its preservation, digital heritage product – for tourism development; systematized the problems and advantages associated with the use of digital technologies for the preservation of immovable cultural heritage as a resource potential of the tourism sector; the conceptual and categorical apparatus in the field of heritage digitalization has been improved: scientific approaches to defining the concept of «digital heritage» have been generalized, a definition of the concept of “digital heritage of a tourist destination” has been proposed, a model of

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

the architectonics of the digital heritage system has been developed and its main components have been identified; specific functions of digital heritage have been identified and their essence in the field of tourism has been determined; successful cases and projects of managing individual components of the digital heritage system of a tourist destination are described; Directions for improving the institutional, in particular, legal support for the management of the digital heritage system have been formulated.

Keywords: *digital heritage; heritage; digital heritage system; reputation management of a tourist destination; digital heritage system management; digital heritage system architecture; digital heritage management functions; virtual tourism; digital product; tourism resource potential.*

Fig.: 2. Table: 1. References: 33.

Бібліографічний опис для цитування:

Ткаченко Т. І., Чернега О. М. Цифрова культурна спадщина в системі управління репутацією туристичної дестинації. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2(31). С. 24-39. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-24-39](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-24-39).